

**EL TERRITORI:
DINÀMIQUES I POLÍTIQUES,**

A CÀRREC

D'ORIOLO NELLO,

SECRETARI DE PLANIFICACIÓ TERRITORIAL

DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA,

16 DE FEBRER DE 2005

Abans de res, em permeto un moment de recordança i de reconeixement per a Josep Laporte, president de l'Institut, el traspass del qual es va produir precisament el dia abans de la data en què la meva conferència havia estat inicialment anunciada.

Com és sabut, el terratrèmol de Lisboa, l'any 1755, va comportar un impacte notabilíssim sobre la consciència europea de l'època. En van seguir anys i anys de debats filosòfics, teològics, científics, sobre la seva importància i sobre el seu significat. Un dels qui hi van prendre part, i de manera molt significada, és Voltaire, que anys després va incloure un dels episodis més transcendents del seu *Càndid* en aquesta circumstància. Abans però, a cop calent, Voltaire ja havia deixat escrit un poema, *Sur le désastre de Lisbonne*, on trobem aquests versos:

Lisbonne est abîmée, et l'on danse à Paris.
Tranquilles spectateurs, intrépides esprits,
de vos frères mourants contemplant le naufrage
vous recherchez en paix la cause des orages.¹

D'orages, en el territori de Catalunya, n'hem conegut molts els darrers anys i molt importants. Per això, quan em van proposar de fer aquest article, de seguida vaig pensar que, en tractar de les dinàmiques territorials, m'agradaria fer-ho des de la perspectiva dels conflictes; és a dir, entrant en l'anàlisi de les dinàmiques a partir d'allò que són avui algunes de les seves conseqüències socials més evidents, i algunes de les seves expressions més evidents, com són els conflictes territorials. I ho volia fer per dues raons: en primer lloc, una de personal, perquè no voldria que semblés, davant

1. Lisboa ha estat destruïda i a París es dansa. / Tranquils espectadors, esperits intrèpids, / dels vostres germans contempleu els naufragis / i investigueu en pau la causa dels orages.

uns fets com els que durant les darreres setmanes ens han afectat a tots, que, ni com a acadèmic ni, encara que transitòriament, com a responsable polític, fugim d'estudi i no volem entrar a parlar-ne. Hi ha una segona raó, de caire més institucional, que és voler correspondre, tan modestament com vulgueu, a la tradició de l'IEC en lloc de fer com els espectadors volterians que es miren de lluny les desgràcies dels altres per a concloure amb un «mira que interessant». He volgut ser present en totes les travessies, algunes venturoses, altres que han acabat en naufragi, per aportar des de la ciència, des de l'anàlisi, indicacions i propostes.

Tractaré, doncs, del territori de Catalunya, dels conflictes que hi tenen lloc i de les polítiques que al meu entendre són necessàries per a fer-hi front.

A Catalunya, en els darrers anys, territori i conflicte han arribat a ser gairebé sinònims. Si hom pren les pàgines d'un diari i les va passant, sovint va trobant associades aquestes dues connotacions. L'ús i la gestió del territori esdevenen avui cada vegada més conflictius. Es tracta de conflictes d'abast molt variat: n'hi ha de grans, de menuts, d'episòdics, de perllongats, d'aïllats, d'extensos, etc., però quan els mires en conjunt, sovint et fa la impressió com si el territori de Catalunya fos com un mar en tempesta, que els vents contraris el baten per tot arreu. Aquests conflictes tenen un element en comú: quin ús i quina gestió fem del territori. L'estudi d'aquests fenòmens, més enllà del memorialisme o de la crònica periodística, és encara en un estat més aviat incipient. La veritat és que d'aquests conflictes rebem sovint, a través dels mitjans de comunicació, i del debat polític, una representació molt simple. De vegades ens són presentats més aviat com la reacció egoista d'uns quants, per a patrimonialitzar l'espai de residència, els recursos (l'aigua, el Sol, el potencial eòlic), actuant en el més estret profit personal; i d'altres vegades, en canvi, ens són presentats com un esclat

de democràcia, de base, d'acció col·lectiva, cridada a aconseguir una democràcia territorial i social més alta.

La meva hipòtesi és que la realitat dels fets no s'adiu gaire bé ni a l'una ni a l'altra d'aquestes interpretacions simplificadores. Així ens ho mostra l'*Anuari territorial de Catalunya*, que edita la Societat Catalana d'Ordenació del Territori, societat filial de l'Institut d'Estudis Catalans, fundada després del Congrés de Cultura Catalana, i que aplega, any rere any, els temes que són objecte de controvèrsia territorial. Així ens ho mostra l'*Anuari*, així ho han volgut estudiar amb un volum que van publicar ara fa un any i mig precisament sobre els conflictes territorials a Catalunya. Quina és la meva hipòtesi? La meva hipòtesi és que la conflictivitat territorial a Catalunya té avui tres explicacions fonamentals, que són: la primera, la preocupació creixent de la població per la qualitat, els recursos, la identitat, la seguretat del lloc on viu. La primera raó de la conflictivitat territorial, la raó estructural, si es vol dir-ne així, és el fenomen tan present a les nostres societats anomenat el *renaixement del lloc*. Hi ha un segon element que explica més aviat l'expressió que prenen aquests conflictes, que no pas la seva raó, que és la crisi de confiança en les formes institucionals d'expressió i representació polítiques. Els conflictes tenen una raó i prenen unes determinades formes, molt condicionades per aquesta crisi de confiança. En tercer lloc, hi ha una tercera causa que explica l'agreujament dels conflictes, que són les mancances d'unes polítiques territorials, que tradicionalment han estat mal dissenyades i, gairebé sempre, mal explicades. En aquest context, els conflictes territorials a Catalunya han de ser entesos com a respostes locals realistes a problemes concrets. Ara bé, d'aquí no se segueix necessàriament que d'aquest conjunt de reaccions se'n pugui derivar, de manera directa, una solució per al conjunt dels problemes plantejats. Aquest és el meu plantejament, la hipòtesi que tractaré de defensar, i ho faré en tres apartats: en

un primer em referiré a aquestes raons de caire més estructural, aquest renaixement del lloc, el creixement de la importància del lloc; un segon apartat el dedicaré a analitzar breument quines formes pren aquesta resposta ciutadana, i en un tercer apartat em centraré en quina resposta institucional i política reben avui aquests moviments.

Anem en primer lloc a les causes de fons dels conflictes. La proliferació de conflictes de caire territorial no és de cap manera privativa del cas català; al contrari, arreu d'Espanya, a la resta de països de l'Europa occidental, als Estats Units, al Canadà, al Japó, en una paraula, a tots els països desenvolupats, s'observa un increment de les tensions, de les polèmiques sobre l'ús del territori. Això ens indica que, a part de les causes estrictament catalanes, de caire més conjuntural, hi ha unes raons de caire estructural. Aquestes raons estructurals són dues, estretament connectades: el renaixement de la importància del lloc —a què m'he referit abans—, i la vindicació de les identitats locals. Dos temes que han irromput amb força en el debat i que tenen l'explicació en una paradoxa: l'abatiment de les barreres espacials, la reducció de les dificultats per la mobilitat dels factors sobre el territori en comptes de reduir la importància del lloc, tendeix avui a augmentar-la.

No ens hem d'aturar gaire en aquesta qüestió, perquè ha estat àmpliament debatuda. N'hi haurà prou de recordar que en les darreres dècades ha tingut lloc una reducció sense precedents de les barreres administratives, aranzelàries i físiques que durant anys, durant segles, havien dificultat els moviments dels factors de producció sobre l'espai europeu, sobre l'espai continental, sobre l'espai mundial. Mai havia estat tan fàcil com ara el moviment de mercaderies, de persones, d'informació, de capital, sobre el territori. Catalunya ha seguit en aquest camp la pauta general.

Una de les principals característiques de la nostra història contemporània ha estat aquest procés a través del

qual pobles i ciutats s'han anat obrint més i més cap a una major interdependència. Això és una novetat: encara al segle XVIII, àrees molt extenses de Catalunya vivien quotidianament en una situació molt propera a l'autarquia. Agafem el qüestionari de Francisco de Zamora: la resposta del batlle de Montesclado, a la coma de Burg, al Pallars Sobirà: «Ningún fruto ni género extranjero se usa en este lugar más que bacalao, arroz y alhajas.» Ben poc comerç.

Des de llavors ençà, al llarg de tot el procés de modernització agrària del segle XVIII, d'industrialització del XIX, dels grans avenços del XX, el territori català s'ha anat integrant més i més. I aquest augment de la interdependència, com sabem, ha arribat al seu paroxisme els darrers vint-i-cinc anys, empès per l'ús generalitzat de l'automòbil, la millora de les comunicacions, les telecomunicacions, les noves tecnologies, etc. I d'això, n'ha resultat una extensió de les àrees urbanes, una dispersió de la població i l'activitat sobre el territori de cadascuna, i una especialització creixent de cada lloc segons el conjunt. El territori s'ha integrat, la urbanització s'hi dispersa i els llocs s'especialitzen segons el conjunt. Aquesta reducció d'allò que els geògrafs hem anomenat la *impedència de la distància* podria fer pensar que els factors locals perden importància. Perquè si és tan fàcil desplaçar-se per a una persona d'aquest lloc a aquell altre, fixar la residència a Barcelona, o a Sabadell o a Osona o a Toledo, per a una empresa desplaçar-se del Vallès a Ciudad Real, a Utrecht o al Marroc, hom podria dir que el lloc, els factors locals, han perdut importància, però és exactament el contrari.

Precisament perquè resulta tan fàcil desplaçar-se, fixar activitat o residència en un lloc o en un altre, l'avantatge comparatiu que un lloc ofereix respecte d'un altre és ara molt més crucial que en cap moment anterior. És el que David Harvey va anomenar, ja fa uns anys, la *paradoxa central*. Diu: «Arribem així a la paradoxa central [de les dinàmiques

ques territorials d'avui]: com menys importants són les barreres espacials, major és la sensibilitat del capital a les diferències dels llocs i major és l'incentiu per als llocs de diferenciar-se en formes atractives, per al capital.»

Així, en un espai cada vegada més integrat, en l'àmbit català, en l'àmbit espanyol, en l'àmbit europeu, cada lloc es defineix per allò de què disposa per a oferir, per aquest avantatge comparatiu que pot oferir, pels seus atractius. I d'aquí ve tota la retòrica sobre la competència entre llocs, la competència entre ciutats, la competència entre regions, la competència entre territoris. Si és tan fàcil desplaçar-se d'un lloc a l'altre per a les activitats, per a les empreses, és fonamental allò en què cada lloc s'especialitza o es veu especialitzat. I, per tant, cada lloc pugna per trobar la seva especialització.

Ara bé, la competència a ultrança entre territoris, entre ciutats, entre regions, implica també l'existència de vencedors i de vençuts. Els qui se'n surten i els qui se'n surten menys. I la voluntat d'estar entre els primers i d'escapar al fat dels segons, es troba avui en l'origen de molts dels conflictes territorials de què parlaré. El polítòleg italià Luigi Bobbio ho ha explicat amb molta claredat, quan parla de les protestes contra les localitzacions indesitjades: «Les protestes contra les localitzacions indesitjades no són, de fet, més que l'altra cara de la competència que es manifesta entre les ciutats i entre els llocs per tal d'atreure inversions productives i localitzacions de prestigi. Es pugna per obtenir localitzacions bones o desitjades i per sostreure-les als altres, i de forma especular, com en un mirall, es lluita per allunyar de casa les localitzacions dolentes o indesitjades i per desviar-les cap a altres llocs.» Primera causa, doncs, causa estructural dels conflictes territorials, l'augment de la importància del lloc, augment real dels factors locals, dels factors de localització, i la percepció que la població en té.

Ara bé, les dinàmiques d'integració territorial tenen relació amb un altre fenomen que també és present en molts dels conflictes, que és el sorgiment i l'afirmació de noves formes d'identitat local. Quina és la raó d'aquesta renovada vindicació identitària d'arrel territorial? Afirmava que som en un món i en un territori cada vegada més integrats i és, així, un món cada vegada més dominat per fluxos que són d'abast supralocal. Ara bé, en aquest context, cadascú de nosaltres continua vivint en llocs concrets, i així les dinàmiques que determinen l'evolució de cada societat estan vinculades a uns fluxos articulats en una escala que supera de molt la nostra experiència quotidiana. I aquesta escissió entre el que Manuel Castells va anomenar *l'espai dels fluxos i l'espai dels llocs* és una de les característiques més destacades de les societats contemporànies, de la societat catalana, també. En aquesta dinàmica, individus i societats es veuen obligats a replantejar-se la identitat col·lectiva. Giddens ha definit la identitat com el resultat de la construcció d'un sentit, individual, col·lectiu, a través d'uns determinats atributs culturals: la història, el paisatge, la llengua, la forma de produir i distribuir riquesa, les tradicions, les creences. Si aquests atributs estan sent alterats i condicionats per lògiques que ens resulten incomprensibles, incontrolables, les persones poden percebre, raonadament, que la integració econòmica i territorial resulta una amenaça per a la seva identitat. I d'aquí arrenca, com se sap, aquest origen del ressorgiment de l'impuls identitàri arreu del món, sigui de caire nacional, sigui de caire religiós, sigui de caire social. És allò que de vegades s'ha anomenat la *construcció d'identitats de resistència*, però ara no és el cas d'estendre'm en aquesta idea.

Una de les fonts de sentit en la construcció d'identitats és el sentiment de pertinença territorial; i així, davant les temences i les amenaces, reals o presumptes, que comporta la integració territorial, la globalització i, en absència d'altres

alternatives versemblants, d'altres fonts de sentit, per a dir-ho com Giddens, les persones cerquen seguretat i sentit en allò que és més proper. Tornem a Castells: així és com sorgeix la paradoxa d'una política cada vegada més local en un món estructurat per processos cada vegada més globals. Hi ha producció de sentit i d'identitat: el meu barri, la meua comunitat, la meua ciutat, la meua escola, el meu arbre, el meu riu, la meua platja, la meua capella, la meua pau, el meu entorn, etc.; però és una identitat defensiva, una identitat d'atrinerament d'allò conegut contra el caràcter imprevisible d'allò desconegut o incontrolable. Ja ho deia mossèn Cinto, que veia en la muntanya el seu refugi: «Ací del món no sento l'atronador bullici ni dels partits en guerra lo daltabaix etern.» Efectivament, un refugi vinculat a un lloc. Doncs avui, i això és una altra paradoxa, quan «l'atronador bullici», quan la integració territorial s'estén de manera definitiva arreu de Catalunya, arreu d'Europa, podríem dir pràcticament arreu del món, el lloc apareix per a molts precisament com el refugi, com l'àmbit de la identitat, com l'àmbit de la defensa. Acabo, doncs: hi ha dos motius de base, dos motius estructurals, en el renaixement de la importància que avui les societats confeixen al lloc mateix: la integració territorial de caire competitiu, que resulta en competència, que resulta en especialització, i de l'especialització vinculada a competència, de la qual poden sortir vencedors i vençuts; i la necessitat, en un món cada vegada més dominat per fluxos, d'establir, de trobar identitats locals, identitats territorials.

Un cop s'han vist aquestes causes de caràcter més estructural, entrem ara a veure quines són les característiques dels conflictes que tenim avui a Catalunya. En primer lloc, parlem del seu origen. Els conflictes, ja sabem quins són: el túnel de Bracons, l'autopista elèctrica, l'estació d'esquí de Vauquèira, la subsidència en el barri de l'Estació de Sallent, la línia elèctrica de les Gavarres, el Quart Cinturó, el

parc eòlic de Pàndols i Cavalls, fa uns anys la central de cycle combinat de Móra d'Ebre, i així podríem anar dient. Què tenen en comú la pràctica totalitat d'aquests conflictes? Què tenen l'origen en un projecte, en una actuació, que afecta un lloc concret, un, de manera sobtada, i dos, de tal forma que són percebuts per la comunitat local com una intromissió externa. Vivim aquí o allà i, de sobte, un dia ens assabentem que al costat de casa hi haurà una implantació energètica, la línia de les Gavarres, el parc eòlic, una infraestructura viària, una línia ferroviària, un dipòsit de residus, una urbanització, una activitat de lleure, un golf, que utilitzaran l'aigua d'aquesta o d'aquella altra manera, o que hi vénen a viure aquests o aquells altres que no hi havien viscut mai; o que hi volen obrir el temple de no sé quina religió. En cadascun d'aquests exemples, la intervenció exterior és entesa, per almenys una part de la població local, com una amenaça per a la seva qualitat de vida, per a la present o la futura. Aquesta part de la població local actua en conseqüència, i en oposar-se a aquella actuació s'enfronta amb altres agents i així es desencadena el conflicte. Aquests trets diferencien l'origen i la temàtica i la localització dels conflictes territorials actuals de l'altre gran episodi recent de conflictivitat sobre l'ús i la gestió del territori a Catalunya, que són els conflictes urbans dels anys seixanta i setanta. Jordi Borja, que els va estudiar en aquell moment, deia que els moviments reivindicatius urbans típics tenen la característica de desenvolupar-se sobre dos eixos principals: l'exigència d'equipaments (habitatges, serveis) i l'oposició a la política urbana quan afecta directament la població (remodelació, obres públiques, etc.). Avui constatem que el primer d'aquests dos eixos de mobilització, és a dir, els conflictes sobre l'exigència d'equipaments, el que Castells va anomenar el *consum col·lectiu*, tenen avui una presència molt menor, i potser ens n'hem d'alegrar, perquè el que ens mostra és que les necessi-

tats més peremptòries d'equipaments i de serveis (subministrament de cabals energètics, d'aigua, de clavegueram, etc.) estan resolts avui per a la majoria de la població, i això és un dels balanços positius que podem donar a la pràctica urbana d'aquests anys.

Subsisteix, en canvi, el segon eix, els conflictes derivats per l'oposició de les polítiques de remodelació o d'obres públiques. Però hi hem d'anar amb compte, perquè si els mirem tal com s'expliquen a l'*Anuari territorial*, veurem que les seves motivacions prenen un altre caràcter: els conflictes tenen una motivació ambiental, preocupació paisatgística, l'alarma per l'ús dels recursos, la inquietud per la seguretat, l'ansietat per la salut, el temor pel valor del patrimoni. Si aquells eren conflictes de caire sobretot ofensiu, proposicional, aquests són, sobretot, conflictes de caire defensiu. Si allò que caracteritzava els moviments de fa quaranta anys era la demanda de la millora de les condicions de vida, avui es plantegen sobretot com la defensa d'una qualitat de vida treballosament assumida. A partir d'aquí es configuren els trets principals dels moviments. Fixeu-vos com s'enuncien en la seva mateixa denominació: «Salvem l'Empordà», «Salvem les Valls», «Defensem...». Es tracta d'impedir, de fer front; no és la proposta, és la defensa. Aquesta és la primera característica; en tenen d'altres, de les quals esmentaré cinc. La primera d'aquestes cinc és que en lloc de recórrer normalment als camins institucionals o a les organitzacions polítiques o socials ja conformades, els moviments territorials d'avui a Catalunya es doten en cada cas d'una organització pròpia, que en la majoria dels casos s'anomenen *plataformes*, que afirmen la seva independència respecte de les institucions, els partits o les entitats preexistents; i això és una de les seves característiques essencials: una organització *ad hoc*. I per tant, segona —primera, si es vol, defensius—, aquest caire d'organització específica, que té, com és obvi, una relació

directa amb el segon element de la meua hipòtesi: la desconfiança envers institucions i partits i qualsevol forma de política ja organitzada. Tercera, circumscrits a un sol tema, al tema que els ha donat origen. Quarta, es manifesten voluntàriament apolítics. «No fem política, aquí», «Els que fan política són uns altres, nosaltres no fem més que defensar el territori, els ciutadans, però per a això no estem en política, sinó en un altre moviment». Això no implica que renunciïn a mantenir contactes amb els partits o a utilitzar les institucions, però l'afirmació de la independència és essencial, i això es reflecteix en la darrera característica que tenen, que és la d'utilitzar formes d'acció política que en part són institucionals, però que prenen també molt sovint formes d'acció col·lectiva, manifestacions, molt orientada a la seva projecció a través dels mitjans de comunicació, com és normal per a uns moviments que són locals i que tenen recursos limitats. Moviments de caire defensiu que es doten d'una organització específica, que tenen uns objectius circumscrits a un sol tema, que són d'àmbit sobretot local, que es manifesten apolítics i autònoms i que utilitzen formes d'acció col·lectiva, contenciosa, disruptiva, orientada a tenir la major projecció pública. I que, cal tenir en compte, obtenen uns resultats molt rellevants. Si els clàssics deien «l'èxit justifica l'acció», certament, si avui milers d'homes i dones arreu de Catalunya dediquen moltes hores del seu temps, s'exposen als riscos de la notorietat pública, esmercen esforços i més esforços a l'encalç de determinades reivindicacions vinculades a moviments territorials, avui podem dir que això es justifica pels efectes que obtenen, és a dir, no en tots els casos, però en molts casos, aquests moviments són capaços de condicionar de manera estricta i notable l'acció de l'Administració, de canviar-ne el curs, d'alterar el traçat d'una infraestructura, d'evitar la realització d'un projecte, d'aconseguir que aquesta o aquella intervenció es facin de manera molt diferent.

Quina resposta obtenen de l'Administració? L'Administració ha tingut una dificultat molt notable per a tractar amb aquests moviments. Dificultat, en primer lloc, per a trobar-hi l'àmbit i el llenguatge de trobada. Però la dificultat obeeix a causes més substantives: diem que els moviments es produeixen com a resultat d'una intervenció concreta en un lloc específic. La principal dificultat que ha tingut l'Administració ha estat respondre a les raons d'aquesta tria. A la pregunta fatídica que tot moviment territorial planteja, «per què aquí?», l'Administració ha tingut moltes dificultats per a respondre-hi. I quan la pregunta no ha estat «per què aquí?», sinó «per què sempre aquí?», com en el cas de l'Ebre —«per què aquí les centrals nuclears, per què aquí les centrals de cicle combinat, per què aquí els parcs eòlics, per què aquí ens volen robar l'aigua»—, aquesta acumulació, pròpia de l'efecte imant de les ubicacions no desitjades, l'Administració ha tingut molta dificultat per a respondre-hi.

D'on ve, aquesta dificultat? De no haver estat capaç de desenvolupar, malgrat una pràctica urbanística en termes generals molt positiva, instruments de planejament d'abast més ampli. Les ubicacions a què fem referència, aquestes grans infraestructures, els dipòsits de residus, el tema de l'aigua, tenen totes implicacions de caràcter supralocal, i l'Administració catalana tradicionalment ha estat incapaç de dotar-se d'instruments de planejament de caràcter supralocal, de dotar-se d'aquests marcs de referència i de dotar-los de legitimitat que els faci acceptables com a acord, com a pacte territorial. Llavors, davant la incapacitat de respondre el «per què aquí», ha vingut el «doncs aquí no». I ja tenim el conflicte. Compte, el «doncs aquí no», no sempre significa «allà sí»; no voldria donar la imatge que tots aquests moviments tenen les característiques d'allò que els americans anomenen *moviments nimby* (*not in my backyard* [no m'ho posis al pati de darrere de casa]). El moviment de l'Ebre s'oposa al

transvasament i al mateix temps s'oposa al transvasament del Roine, que segurament evitaria el de l'Ebre, i diu: «Nosaltres estem per una nova cultura de l'aigua».

Davant d'això, quines respostes es poden donar, des de l'acadèmia, des de la política, des de la ciutadania? En els incidents del Carmel, em va cridar particularment l'atenció una pancarta que vaig veure en una manifestació: «Menos política, más soluciones». Vaig pensar que els ciutadans segurament tenien tot el dret de sentir-se decebuts per la ineptitud, pel daltabaix etern de la pugna partidària, per les sospites de corrupció; però veritablement la solució és menys política? Veritablement no s'haurien de buscar noves polítiques i noves formes de fer política? Els conflictes territorials són aquí, i continuaran sent-hi, perquè són conflictes d'interès, i perquè obeeixen a causes de caire estructural. Així, el que ens ha de preocupar no és tant amagar-los o impedir-los, cosa encara pitjor, sinó tractar de donar-los un marc en el qual puguin resultar creatius, i no posar fi a situacions de bloqueig que comportin perjudici col·lectiu. Per això, al meu entendre, el primer que cal són noves polítiques territorials que siguin capaces de dir sí als efectes positius que es deriven de la integració territorial i de fer front, en canvi, als aspectes més negatius que han portat aparellats.

Comentava, al començament, que el territori de Catalunya ha tendit a integrar-se, i això, en termes generals, és, sens dubte, positiu, perquè ens dóna una massa crítica superior, perquè unifica el mercat de treball, perquè dóna un accés a la renda i als serveis molt millor del que teníem. Però aquests processos d'integració territorial —ho comentava també— s'han vist acompanyats de l'escampadissa de la urbanització sobre el territori, de l'especialització a ultrança dels llocs en massa casos, i també dels riscos de la segregació social. No és només que les nostres àrees urbanes es vagin ampliant, sinó que també, desgraciadament, això ha compor-

tat una extensió, en massa casos, d'urbanització de baixa densitat, que ha comportat l'ocupació d'àrees que segurament mai no hauríem hagut d'ocupar. Ara no és ocasió de discutir si això és resultat de l'herència dels plans que ens va llegar el franquisme, o si nosaltres —la Generalitat— no hem estat prou capaços d'aturar-ho en aquests darrers vint anys; tant se val, el resultat és el que ha estat. Francesc Manuel Muñoz, de la Universitat Autònoma, acaba de presentar una tesi doctoral, magnífica, en què explica aquest procés de dispersió territorial en aquests darrers vint anys i els seus efectes. I Carolina Martí i Elga Noell, de la Universitat de Girona, han presentat també dos treballs d'investigació en la mateixa línia, en què expliquen els efectes d'aquest procés a la Costa Brava. I Francesc González i Josep Oliveres, catedràtic de Geografia de la Universitat Rovira i Virgili, expliquen el mateix per al Camp de Tarragona.

S'ha tendit a l'especialització segons el conjunt, de tal manera que, cada vegada més sovint, hem acabat tenint aquí la residència, allà els espais comercials, allà els polígons industrials, allà les àrees de lleure, i això ha comportat no només un increment en l'ocupació del sòl, sinó també una exacerbació de les necessitats de la mobilitat; perquè si l'àrea urbana és més àmplia, la urbanització s'hi ha dispersat i cada lloc s'especialitza en un sol ús i, com és lògic, els ciutadans han de desplaçar-se ara molt més sobre el territori per a satisfer necessitats que abans acomplien en un sol lloc. I així, resideixen en un lloc, compren en un altre, porten la canalla a escola en un tercer, treballen en un quart. Aquesta especialització de caire funcional s'ha vist acompanyada, també, malauradament —i aquest és potser l'aspecte més negatiu i preocupant— de riscos de segregació social. Segons la capacitat de cada nucli familiar de licitar en el mercat del sòl i l'habitatge, determinats grups socials han acabat vivint en unes àrees, i d'altres, en unes altres. La continuïtat d'aques-

tes dinàmiques, associades a la integració territorial que està en l'origen dels conflictes de què parlava i que, com explicava, té aspectes molt positius, la continuïtat d'aquestes dinàmiques ens posaria incògnites molt feixugues sobre la sostenibilitat ambiental, l'eficiència funcional i l'equitat social del nostre territori. I és precisament per a fer-hi front, per a aprofitar allò de positiu que, sens dubte, té la integració territorial, i per a fer front a aquestes dinàmiques, que necessitem noves polítiques territorials que responguin a un model d'urbanització. Quin? Aquell que davant el procés de dispersió de la urbanització sobre el territori afirma la bondat de les densitats enraonadament elevades, dels creixements en continuïtat, de la distinció clara entre allò que és urbà i allò que volem que sigui espai obert, de la preservació d'allò que de vegades anomenem *espai buit*, però que buit ho és només d'urbanització, i que és ple, en canvi, de valors ambientals, paisatgístics, patrimonials, econòmics, que és l'espai obert. Davant la dispersió, compactat. I davant les tendències d'especialització funcional a ultrança, el nostre model d'urbanització ha de defensar la importància de la barreja i la complexitat, que és allò que fa la riquesa de la vida urbana, i que a més, redueix, en allò que és possible, les necessitats de mobilitat dels ciutadans. Davant l'especialització, la complexitat, i davant les tendències dels riscos de segregació, hem de vindicar la importància que cada àrea urbana, cada poble, cada ciutat pugui funcionar com un àmbit de redistribució social. Si es vol, per raons de justícia social, d'equitat, però també com una forma de caracteritzar l'espai urbà a través de l'equitat, de qualificar-lo, perquè l'espai urbà integrat és més atractiu, és més de bon viure, és més segur, és més competitiu que el fragmentat, que aquell on trobem guetos, barreres urbanes.

Davant la dispersió, compactat; davant l'especialització, complexitat; davant la segregació, cohesió. Compactat, complexitat, cohesió han de ser els tres eixos del nostre model

d'urbanització. Les noves polítiques territorials que calen per a fer front als conflictes territorials de què parlava han de tenir aquests principis inspiradors i han de dotar-se dels instruments següents: el primer, òbviament, és el planejament urbanístic; aquell que ja hem tingut i hem desenvolupat amb resultats força positius, malgrat algunes mancances com les que ara esmentava. Però ens calen instruments de planejament territorial d'abast més ampli, i aquests són els plans territorials, que les lleis del Parlament de Catalunya diuen que hem de fer, des de l'any 1983, i que només se'n va fer un, que va ser el de les Terres de l'Ebre, fet per Joan Anton Solans i aprovat el 2001. Falten els altres sis, entre d'altres, el metropolità. El Govern s'ha compromès a tirar endavant i a realitzar, en aquesta legislatura, aquest planejament; tant és així que en un any d'exercici, disposem ja del de l'Alt Pirineu i el de l'Aran, llestos, acabats i disposats per a ser tramitats. Aquest mes mateix tindrem el de l'Empordà; d'aquí a dos mesos tindrem el de la Catalunya central, i durant l'any 2006, si tot va bé, tindrem el del Camp de Tarragona, el de la resta de les comarques gironines, el de la regió metropolitana, i el de l'àmbit de Ponent.

Ara bé, hi ha alguns àmbits en què cal intervenir de manera més efectiva, de manera més immediata, perquè la pressió urbanística hi és molt més forta que en d'altres. Per això s'ha volgut intervenir de manera immediata sobre l'àmbit litoral. I per això es va voler impulsar el Pla Director Urbanístic del sistema costaner, que fonamentalment agafa, dels setanta-cinc municipis costaners de Catalunya, el sòl que és no urbanitzable; i aquest sòl que és no urbanitzable delimitat queda indisponible per al planejament municipal: ja no podrà ser mai urbanitzat. Algú ha dit: «és un gest»; potser sí, però és un gest de dos-cents cinquanta quilòmetres quadrats a primera línia de mar, és un gest que d'un sol cop ha preservat una superfície equivalent a dues vegades i mitja el terme

municipal de Barcelona, en el primer quilòmetre de la línia costanera. Al costat de la intervenció litoral hem iniciat plans directores urbanístics a les tres comarques pirinenques sotmeses a major pressió: l'Aran, el Pallars Sobirà i la Cerdanya. I a les tres planes que són les tres joies de la corona de la Catalunya central: la conca d'Òdena, el pla de Bages i la plana de Vic. I encara en alguns altres àmbits. Aquests instruments de planejament territorial, certament no respondran un per un als conflictes, però els donaran uns marcs i, per exemple, algun ha estat adoptat ja com a resposta al conflicte quan el Govern decideix tirar endavant l'eix de Vic-Olot per Bracons, modificant-ne el traçat, per cert, al mateix temps que inicia un pla director urbanístic per controlar els efectes urbanístics que es poguessin derivar de l'obertura d'aquest eix; el Pla Director Urbanístic de la Vall d'en Bas, de les Valls del Ges i del Bisaura. Aquesta és una part dels instruments que necessitem; l'altra, són instruments de caire normatiu: la llei de barris, destinada a lluitar contra els efectes de la segregació; la llei d'urbanisme, amb unes implicacions molt importants en matèria del mercat d'habitatge, i la llei del paisatge, que acabem de trametre al Parlament.

Ara, si només féssim noves polítiques, i en el decurs d'aquest any hem estat enraonadament diligents, i no trobéssim noves maneres d'aplicar-les i d'explicar-les, no n'hi hauria prou. I, en aquesta segona part, no estic tan segur que haguem tingut tant d'èxit com en la primera. Hem de ser capaços no només d'impulsar noves polítiques, sinó també d'aplicar-les de manera diversa i d'explicar-les, d'explicar-ne el significat. Val a dir que en això no sempre ens ajuda la capacitat de fer entendre processos complexos a través dels mitjans de comunicació; malgrat tot, no vull carregar la culpa als altres: hi ha una responsabilitat nostra.

Noves polítiques i noves maneres d'aplicar-les i d'explicar-les; això és el primer que necessitem per a fer que els

conflictes territorials siguin conflictes creatius, siguin conflictes que resultin en benefici social i no en retrocés.

No voldria acabar sense indicar que, al meu entendre, com a ciutadans, també hauríem de fer que els moviments cívics que avui tenim vagin prenent un altre caràcter; i que si avui són sobretot defensius, si avui són sobretot reactius, siguin proposicionals; si avui són monotemàtics passin a ser pluritemàtics; si avui són gairebé exclusivament locals, passin a ser multiescalars; si avui es diuen apolítics, assumeixin plenament que allò que fan és política en el millor sentit de la paraula, que és debatre el tema de l'equitat en la distribució sobre el territori. Això requereix uns moviments cívics que siguin capaços d'anar del no al sí, del *salvem* al *volem*, de la protesta a la proposta. Només així les noves polítiques troben interlocutor cívic; seria, al meu entendre reductiu, posar només sobre l'Administració la responsabilitat que això vagi endavant, que un marc diferent per als conflictes territorials vagi endavant. No es tracta de negar el conflicte, sinó de donar-li el marc adequat. Moviments capaços de trencar el marc, i els termes locals, de vincular-se en un debat més general; forces polítiques, institucions amb voluntat d'obrir-se i de dialogar amb els ciutadans fins a les últimes conseqüències; no *menys política i més solucions*, sinó més i millor política per a trobar plegats solucions. Això és el que ens cal.

DEBAT

MODERADOR (JOAN VILÀ-VALENTÍ): Tinc una satisfacció especial en sentir aquesta conferència, perquè d'una banda, actua una persona que coneix la qüestió i la coneix professionalment; ell és un geògraf i és lògic que parli de territoris. Em sembla que és la ciència que té més relació amb el territori. Al mateix temps és extraordinari el fet que uneix a això la capacitat en aquest moment de buscar unes solucions i aplicar-les. En aquest cas, en la persona que fa les reflexions hi ha la persona que pren decisions; i això es dona en molt poques ocasions, per exemple, a la divisió territorial de l'any 1932, en la qual, dels nou components, quatre eren geògrafs, i n'era el president en Pau Vila, i el secretari, l'Iglesias, i per primera vegada es donava aquest fet: uns geògrafs que coneixien el territori, no solament hi reflexionaven sinó que hi feien divisions, i hi donaven solucions, d'acord amb una determinada situació de la societat. I ara jo anava pensant, tants anys després, del 1932 al 2005, estic assistint a un fet que de nou és semblant a aquell. Allò va costar d'aplicar, aquella divisió comarcal es va aplicar només uns mesos durant la Guerra Civil, i s'havia iniciat l'any 1932; ho presidia un conseller, però de fet qui actuava era en Pau Vila. I ara tornem a ser aquí, esteu reflexionant sobre un fet importantíssim que és al mateix temps territorial, ambiental i social, i teniu la sort o la possibilitat d'aplicar-ho. Val la pena que ho aprofiteu. Per mi el més remarcable ha estat veure que hi havia un afany d'organització, de solució de problemes, tenint en compte una colla de fets del context que es volia solucionar i que a més això pot tenir una aplicabilitat que en alguns casos és gairebé immediata. Davant d'això em sento ple de satisfacció.

ORIOL NELLO: Moltes gràcies per les seves paraules, doctor Vilà-Valentí. Sí que voldria comentar que aquesta voluntat

de reflexió conjunyida a l'acció és una de les característiques fonamentals de l'evolució de la geografia a Catalunya. I aquest és un punt molt interessant, al meu entendre. El doctor Vilà es referia als anys trenta. Si hom agafa *La Publicitat*, posem per cas, el sorprèn de trobar de manera continuada reflexions de geògrafs sobre temes geogràfics vinculats amb l'actualitat cívica. Ell ha esmentat Pau Vila, però podríem anomenar també Gonzalo de Raparaz, Miquel Santaló, Pere Blasi, Josep Iglesias, etc. Jo diria que això ha tingut una continuïtat en el temps, que ens ha estat transmesa a la universitat, i em complau de veure com avui grups de geògrafs joves continuen implicats en aquesta tasca. Crec que aquesta és una característica molt important. També és important que l'Institut d'Estudis Catalans ho hagi acollit sempre, a través de la Societat Catalana de Geografia i la Societat Catalana d'Ordenació del Territori, cosa que fa possible allò de comprendre la realitat amb la voluntat de transformar-la. Aquesta és una de les característiques interessantíssimes de la pràctica de la geografia a Catalunya.

155

ÀNGELS PASCUAL: Després dels elogis que ha fet el doctor Vilà-Valentí, jo no puc fer menys que sumar-m'hi. T'agraeixo molt, Oriol Nel·lo, aquesta exposició, que m'ha fet pensar, segurament per deformació professional, com a professora en la llicenciatura de geografia, que alguna cosa no funciona quan no hi ha aquí una pila d'estudiants de geografia escoltant-te. Has fet una anàlisi molt sistemàtica, clara i precisa. Voldria fer un parell de comentaris. El primer és la qüestió dels moviments ciutadans; estic d'acord amb les característiques amb què els has definit, però quan has descrit la posició d'«aquí no», he pensat en alguns moviments que conec, i crec que en alguns casos no és «aquí no», sinó «d'aquesta manera, no»; i això canvia una mica les coses. Hi ha una altra cosa, una mica més de línies de fons, i que no sé si sabré

expressar bé. Quan tu deies «la gent ara té molta llibertat per a moure's»: tot té molta llibertat, s'han trencat moltes barres, hi ha llibertat, es parla d'integració del territori, de totes aquestes qüestions; jo em preguntava si això que tu has presentat en positiu, encara que després has tret aquella conseqüència que aleshores la gent es reafirma en els llocs, en les identitats, és que sí que hi ha llibertat de moviment, però potser hi ha imposició del moviment. Posem per cas, una persona jove, que viu en un poble, i es voldria quedar en aquest poble; quan va a comprar una casa es troba que els preus no li fan possible trobar-la, i llavors l'ha de buscar fora. M'ha agradat molt la idea que en haver de buscar hi ha tota una finor d'anàlisi que és necessària de fer, però aquest persona no és que tingui llibertat de moviment, és que se li imposa un moviment. No diguem la gent que està a Barcelona, i no pas d'una classe social que vagin tan justets de diners, que se n'han anat a viure a Castellar, a Sabadell, a Rubí, a Sant Celoni, perquè aquí no era possible. Ho dic perquè has presentat aquesta mobilitat en positiu, i en canvi jo hi introduiria aquest aspecte que no tot és «hem augmentat la llibertat», sinó que també hem augmentat les imposicions.

ORIOLO NELLO: Pel que fa al tema de la mobilitat, tothom que coneix el treball de l'Àngels Pascual sobre els desplaçaments de població és conscient de fins a quin punt avui tenim una contradicció que és pràcticament obscena, entre la facilitat del desplaçament i les limitacions del desplaçament de les persones. Mai com ara havia estat tan fàcil de desplaçar-se; mai com ara els factors capital, informació, mercaderies es podien desplaçar amb llibertat sobre l'espai planetari, i mai com ara ha estat tan explícita la contradicció entre les limitacions administratives i la mobilitat de les persones, en els moviments migratoris.

Això és una part. Si mirem a l'interior de les nostres àrees urbanes, hi ha molta capacitat de moure's, cert; ara,

aquesta capacitat és mitjançada per una sèrie de condicio- nants, i en el cas de la residència de les persones, òbviament per la seva capacitat de participar en el mercat del sòl i de l'habitatge. Per consegüent, en l'escaquer de l'àrea urbana, uns es mouen com a reïnes, i els altres es mouen com a peons. Carme Trilla va fer un exercici preciós que era agafar la renda familiar mitjana disponible en cada municipi de l'àrea metropolitana i creuar-la amb el preu mitjà de metre quadrat d'habitatge nou, per mostrar quin era l'esforç econòmic mitjà d'una llar per a adquirir habitatge en el seu municipi, i quina era la relació entre aquest esforç i el que hauria de fer per a desplaçar-se a algun altre municipi de l'àrea metro- politana. El resultat era que l'esforç econòmic mitjà de la família del municipi X, posem per cas, de Santa Coloma de Gramenet, per a aconseguir casa a Santa Coloma de Gra- menet no tenia possibilitat de ser inferior en cap altre muni- cipi de l'àrea metropolitana. La família mitjana de San- ta Coloma es desplaçava sobre l'escaquer metropolità com a peó. Si agafaves el mateix esforç econòmic mitjà de Sitges, posem per cas, aquest tenia moltíssim per triar sobre l'espai metropolità.

És una expressió del filtre de la renda urbana, que efectivament funciona, i que efectivament és a la base del problema de les tendències de segregació urbana que avui tenim. En un mercat de l'habitatge que té tres característi- ques: primera, una gran rigidesa (el 86% és de propietat); segona, unes formes d'utilització molt peculiars (el 34% no és d'ús principal), i tercera, amb uns preus molt elevats i que no paren de créixer, en aquest context, els qui tenen menys capacitat d'accedir al mercat, on van? Allà on el diferencial de preus en el conjunt de l'àrea urbana és més gran, a través d'aquest mecanisme de filtre. Com que això comporta la con- centració en aquestes àrees d'una problemàtica social parti- cular no té un efecte positiu sobre els preus, en particular,

pels preus de l'habitatge per a la població autòctona, i això fa que el diferencial tendeixi a créixer, amb la qual cosa, encara atreu més població, etc. Si aquest mecanisme continués seríem davant els processos de formació de guetos.

Què hem tractat de fer, a través de la llei de barris, que va ser la primera llei que va voler treure aquest Govern? Intervenir de manera radical en les àrees urbanes on aquests processos es podien haver començat a produir. Intervenir-hi amb una inversió molt potent: 600 MEUR en quatre anys, en quaranta barris, per a crear la renda diferencial que permeti posar en marxa els processos de rehabilitació privats —desenganyem-nos, o ho fan els privats, o nosaltres no ho farem, perquè no tindrem mai els diners per a fer-ho. D'una banda volem enviar un missatge als ciutadans d'aquests barris en el sentit de dir: «Compte, no permetrem que la convivència es trenqui, o que les condicions de vida empitjorin en cap àrea urbana de Catalunya.» De l'altra, volem donar un missatge als ajuntaments que digui: «Nosaltres estarem al vostre costat davant unes dinàmiques que us superen molt clarament.» En tercer lloc, també al mercat, per a dir: «Alerta, que si algú pensava que era bona idea de vendre, perquè els preus anirien avall, i millor vendre ara que d'aquí a uns anys, i per tant, de vendre barat, etc., que pensi que farà molt mal negoci.» Com va fer molt mal negoci qui va vendre aquí, al Convent dels Àngels, a mitjan anys vuitanta.

Hi ha una llibertat per la mobilitat de factors, però que en el cas del desplaçament de les persones està condicionada, com no podia ser d'una altra manera, pel mercat del sòl i de l'habitatge; mercat del sòl i de l'habitatge que, al seu torn, està condicionat per l'especialització que cada lloc pren. D'aquí, per exemple, les resistències que dissortadament es presenten en alguns casos, davant les polítiques actives de localització d'habitatge protegit en alguns municipis. No ens hem d'especialitzar en això, perquè seria una d'aquelles espe-

cialitzacions negativament percebudes. Sí, però les raons dels desplaçaments residencials en l'enquesta metropolitana, els associats al mercat de treball, ens surten molt petits, però, en canvi, la gran majoria ens diuen per raó d'habitatge o per raó familiar que, com sabem, en molts casos, està també vinculada a l'habitatge: «Em vaig quedar vídua», «He tingut fills i necessitava més espai», etc. Això ens porta al tema dels *nimby* (*not in my backyard*), entre els quals, comptem-hi també els *nimby* socials, aquests que em vénen a viure al costat, i que jo no voldria. Són aquests moviments de què hem parlat en tots els casos, moviments, diguem-ne, egoistes, en el sentit propi? Jo crec que no ho podem dir això, d'una manera general, almenys per tres raons: primer, perquè la denominació *not in my backyard* presumeix que aquell qui defensa l'interès general és qui actua des de fora i amb lògica global, i aquell que s'hi resisteix amb lògica local és qui defensa exclusivament l'interès particular.

Per posar casos pretèrits, resulta com a mínim dubtós que la primera preocupació d'una empresa elèctrica, en el passat, en fer aquesta o aquella altra localització, hagi estat la defensa de l'interès local; i és també dubtós que els qui es queixen contra una estació d'esquí o contra la localització d'un port esportiu o contra la urbanització de no sé quin paratge, en tots els casos obeeixi exclusivament a raons d'interès particular. Segon, la idea de *no al pati de casa* sembla pressuposar que al pati del veí, feu el que vulgueu. I això no és així; o no és així en tots els casos. Parlàvem abans dels de l'Ebre: no al transvasament, però no al del Roine, tampoc. Què volem? Nova cultura de l'aigua; el que sigui que això vulgui dir. Però en tot cas, no aneu a empipar els altres, tampoc. I tercer, la classificació com a *nimby* prejutja també la unitat dels agents locals en el front del refús i la unitat dels agents supralocals en el front del sí; però això no es correspon a la realitat, l'evidència no la sustenta. És més complex que

això, i les interpretacions, des d'aquest punt de vista, serien massa reductives.

SALVADOR GINER: M'agradaria fer una observació. Crec que aquesta distinció que fas s'hauria de formalitzar més. Els *nimbys* en general no volen que se'ls faci res a casa seva, però cal una responsabilitat del Govern de descobrir i de descriure amb gran precisió aquests moviments cívics, que explícitament no volen que se'ls faci mal a ells —per a dir-ho d'alguna manera— però que alhora diuen que cal no fer allò. Hi ha un exemple d'això a l'aeroport de Garriguella, a l'Alt Empordà, l'oposició a aquell aeroport innecessari i que hagués esbotzat el territori —perquè, a més, hi ha l'aeroport de Roses al costat, a més del de Girona, Barcelona, Reus i la Seu d'Urgell. Era un aeroport addicional, que anava a destruir aquells pobles. Explícitament aquell moviment cívic va dir que no calia engegar cap aeròdrom més. Aquell aeròdrom era una pista d'aterratge amb casetes adossades als dos costats perquè la gent pogués sortir igual que surts de casa i pugés a Empuriabrava a la teva barca, doncs ja pugés a la teva avioneta. Van dir que allò no s'havia de fer enlloc de Catalunya. Jo no sé si heu de fer un catàleg d'aquests moviments cívics, però són importants, perquè a més de localistes són universalistes, i jo diria no nacionalistes, sinó patriòtics, perquè estan pensant en l'interès comú, i d'aquests n'hi ha pocs, però cal que ens hi fixem, tant els acadèmics com els que teniu responsabilitats, els hem d'analitzar bé, perquè són el teixit de la ciutadania més vital. La gent que fa això, en realitat, quan diuen «menys política i més resultats», les pancartes són sempre distorsions de la realitat. Ells saben perfectament que el que volen dir és «menys politikeig i lluita entre polítics pel poder, i més resultats», perquè la política, en realitat, definida pels grecs, és l'obtenció de resultats pel bé comú, per l'interès comú, per l'espai públic de la ciutadania.

La distinció, de fet, si fossis sociòleg i anessis al Carmel, la fan ells, el que passa és que la pancarta t'obliga a simplificar molt, però quan parles amb ells, ells la saben fer, aquesta distinció. En fi, jo crec que en aquest tema, si t'ho pot dir un que no és especialista en les teves coses, és important definir els moviments, els *nimbys* localistes però que tenen intenció més general; n'hi ha pocs, tu mateix ho has dit, però que cal que siguin estudiats i jo diria que fins i tot fomentats, si no volem que la política sigui cosa només dels especialistes al poder i que es transformi en una cosa realment democràtica.

ORIOLO NELLO: De fet, la politologia nord-americana, que sabeu que té aquesta mania dels acrònims, tractant de jugar amb els matisos que ara comentaves, n'ha anat desenvolupant una pila, perquè el *nimby* efectivament té aquesta connotació negativa, n'hi ha una de més neutra, que és el *lulu* (*locally unwanted land uses*).

161

SALVADOR GINER: Que seria la de Montblanc. Corregeix-me si m'equivoco, però a Montblanc només deien: «que es faci en un altre lloc», no van dir: «que no es faci enlloc», com va fer la gent de l'Alt Empordà.

ORIOLO NELLO: Sí, sí. N'hi ha de més negatives: *nue* (*not unplanned earth*); després n'hi ha una altra: *cave* (*citizens against virtually everything*), aquesta ja és molt dura, i després hi ha aquest prodigi de cinisme, que és *nimey* (*not in my election year*). Aquesta és tristament certa en alguns casos, no només «no al meu pati de darrere de casa», sinó «no en el meu any electoral». Esperem que per aquí no proliferi.

JOSEP SUBIRÀ: En primer lloc, jo coneixia aquest text, el vaig estudiar l'any passat, en geografia regional de la UOC. Tinc unes preguntes: la primera és si vostè creu que la crisi del 3%

afectarà la gestió i la percepció dels conflictes regionals. La segona és sobre el model d'excessiva dispersió urbanística sobre el territori, que crea molts problemes, com ara el model anglosaxó. Finalment, de les solucions que ha donat, que cal una plataforma cívica que doni respostes múltiples i no unitàries, llavors jo em pregunto: és possible un tipus de plataforma cívica que intenti abastar molts conflictes diferents? Jo crec que no i crec que la funció d'aquesta plataforma cívica és totalment la funció que hauria d'estar atribuïda als polítics, perquè si els polítics no poden fer aquesta funció...

ORIOLO NELLO: Anem primer pel primer tema; deixi-m'ho agafar primer per la qüestió de la dispersió, les formes d'ocupació del territori, en fi, ens portaria molt lluny, a un debat general sobre quina és la millor manera d'assentament. És un debat que fa molts anys que dura. No podem generalitzar els models territorials. En el nostre context i en la realitat actual, el model d'urbanització que al meu entendre ens cal és aquest caracteritzat per aquests tres trets: els creixements en continuïtat, la complexitat d'usos i la cohesió en l'equitat social. Això no ens hauria de portar a una negació de la dinàmica de metropolitanització, que seria molt reaccionari, un tancar-se de nou cada un sobre ell mateix. Ni tampoc a una voluntat de recentralització, és a dir, de jugar-ho tot sobre una única ciutat central, perquè si féssim això, acabaríem posant tanta pressió sobre la ciutat central, sobre la ciutat de Barcelona, com de vegades ha semblat que es volia fer, que es traduiria en nous episodis d'expulsió i de dispersió. El que es tracta de fer és estructurar el territori de Catalunya com un conjunt d'àrees urbanes, integrades sobretot per uns nuclis potents, cadascun dels quals tingui aquestes tres característiques de compacitat, de complexitat i de cohesió social, capaces d'irradiar sobre el territori una qualitat de vida urbana alta. D'aquesta manera, Catalunya s'estructura com un con-

junt de ciutats, de ciutat entesa aquí com a qualitat de vida, com una ciutat feta per ciutats, com una ciutat de ciutats, que li hem dit alguna vegada. És aquest el model d'urbanització de què parlàvem.

El tema de les sospites de corrupció té una implicació directíssima sobre la credibilitat del sistema i és, des d'aquest punt de vista, un dels problemes més greus que pot tenir la relació de ciutadania amb política, perquè augmenta encara més la desconfiança i la distància entre ciutadania i política. Per a fer-li front calen canvis en la política i en l'Administració, certament, però calen canvis, com deia, també en els moviments ciutadans. I cal que els moviments ciutadans tinguin aquests horitzons més amplis de què jo parlava, perquè si són monotemàtics i locals és pràcticament impossible que arribin a donar resultats creatius. Al començament jo els deia que cadascun d'aquests moviments és una resposta realista a un impuls existent, però és molt dubtós que tots aplegats donin un bé col·lectiu. Tot i que, en alguns casos concrets, el seu triomf resulti en una millor situació que en la situació que es podria produir si la intervenció tingués lloc. Per consegüent, ens calen moviments cívics que tinguin aquesta voluntat comprensiva. Només si tenim això, que és la funció que abans feien els partits polítics, que és la funció de mediació, entre la instància política —l'àmbit del poder— i la societat civil, i que han deixat de complir-la, només si tenim moviments ciutadans capaços de donar aquestes alternatives, podrem avançar. I de fet, l'evolució d'algunes de les plataformes, de les que tenen evolucions més interessants, van en aquesta direcció. Des d'aquest punt de vista, jo ho veig amb molt d'interès i amb molta esperança.

JOSEPA HUGUET: Jo sóc d'un moviment cívic d'aquests que fem propostes, que no anem a la defensiva. Sóc d'una federació d'associacions de veïns de la Catalunya central, i ens hem

trobat que s'ha desindustrialitzat, perquè l'eix del Llobregat ha perdut indústria amb la qüestió del tèxtil. Hi havia uns petits nuclis, que són les colònies tèxtils, i aquestes colònies s'han despoblat, s'han vist degradades, han passat a formar part d'uns ajuntaments de vegades no gaire sensibles al territori, i francament, el que estem impulsant és precisament tirar endavant una protecció d'aquest territori. Generalment són nuclis agregats d'uns altres municipis més amplis, que disten quatre, deu, sis, onze quilòmetres, i no ens els estimen gaire, perquè quedem molt lluny d'aquests municipis. No és la primera vegada que parlem d'aquest tema amb l'Administració actual, que realment hi ha estat sensible. Nosaltres, a través de les associacions de veïns, ens hem posat d'acord a fer una petició d'una llei de protecció per a aquestes colònies i també hem fet extensiu això als ajuntaments implicats. Tots els ajuntaments hi estan d'acord. A mi em sembla que l'Administració, davant d'una proposta d'aquestes, positives, que no és una proposta a la defensiva, que d'entrada sembla que no ha de costar gaires diners, ens ha d'escoltar. Jo li voldria demanar al senyor Nel·lo, concretament, on hem de dirigir la nostra proposta, i les possibilitats que tenim que això realment ho agafin amb interès i amb ganes de tirar-ho endavant.

ORIOL NELLO: El que tenim al Llobregat, en aquells catorze quilòmetres, divuit colònies, no té parangó, com sabem, gairebé enlloc del món, i per tant, és un patrimoni que en primer lloc és dels ciutadans que hi viuen, però és un patrimoni de tot Catalunya i l'hem de conservar, l'hem de preservar i l'hem d'enfortir. Val a dir que ja hi ha coses fetes sobretot a mercè de l'impuls local. D'allò que s'ha fet —Eva Serra a Puig-reig, etc.—, ara, cal un instrument de gestió, i fixi's que no dic només de protecció o de conservació. Hem encarregat un pla director urbanístic de les colònies, que està desenvolupant

Joaquim Sabater, el professor de la Universitat Politècnica que ja va guanyar el premi de la Caixa Manresa sobre la conservació de les colònies del Llobregat. El que se'n derivi, ha de prendre forma de llei o forma de pla? Estudiem-ho. El que no ens ha de preocupar, em sembla, és tant l'instrument com veritablement tenir la voluntat d'engegar-ho, i fer d'aquestes colònies àmbits que siguin residencials vius, que tinguin també el valor patrimonial, però que també siguin capaços de localitzar algun tipus d'activitat econòmica, perquè, si no, no respondrien a aquell model de complexitat de què parlàvem abans.

